O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

“O‘ZBEK TILINING GLOBAL MAQOMI VA NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI”

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI

2026-yil
16-oktabr

O‘ZBEK TILIDA RANG IFODALOVCHI BIRLIKLARNING LINGVOKOGNITIV STRUKTURASI VA KONSEPTUALIZATSIYA MASALALARI

THE LINGUO-COGNITIVE STRUCTURE AND CONCEPTUALIZATION OF COLOR-EXPRESSING UNITS IN THE UZBEK LANGUAGE

DOI: 10.52773/tsuull.conf.2026.10.16/LVCW1113

Nurmatova Saidaxon Muxidin qizi
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat
o‘zbek tili va adabiyoti universiteti tayanch doktoranti
e-mail: sainur7@gmail.com,
ORCID: 0009-0006-6058-5962

Annotation. *This article is devoted to the comprehensive linguo-cognitive and conceptual analysis of color-expressing units in the Uzbek language. In modern cognitive linguistics, color terms are evaluated not only as lexical units that represent visual perception, but also as complex cognitive structures that shape the linguistic picture of the world. The article investigates the processes of conceptualization, metaphorical transportations, and cultural-cognitive aspects of basic color terms in Uzbek national mindset. The symbolic, axiological, and associative fields of colors are deeply analyzed through the lens of cognitive linguistics based on folklore sources, paremiology, and classical literature, particularly Alisher Navoi's heritage.*

Keywords: *cognitive linguistics, color term, concept, conceptualization, linguistic picture of the world, metaphor, anthropocentric paradigm.*

XX asrning oxiri va XXI asr boshlari jahon tilshunosligida tub burilish yasagan antropotsentrik paradigmaning shakllanishi lisoniy birliklarni shunchaki statik belgi sifatida emas, balki inson tafakkuri, madaniyati va dunyoni anglash jarayonlari bilan uzviy voqelikda tadqiq etishni taqozo etmoqda. Bu borada kognitiv tilshunoslik olamning lisoniy manzarasini modellashtirishda, inson ongida kechadigan mental jarayonlar, freymlar va ssenariylarni aniqlashda yetakchi yo‘nalishga aylandi [Nurmonov, 2009: 45]. Olamning lisoniy manzarasini (linguistic picture of the world) belgilovchi eng qadimiy, universal

va shu bilan birga, har bir millatning o‘ziga xos sotsiomadaniy kodlarini aks ettiruvchi komponentlardan biri — rang ifodalovchi birliklardir.

Ranglar insonning tashqi dunyoni vizual idrok etish tizimi bilan bog‘liq bo‘lib, kognitsiya (bilish) jarayonida mavhum tushunchalarni shakllantirish uchun birlamchi tayanch vazifasini bajaradi. Rang nafaqat fizik reallik va optik to‘lqinlar chastotasi mahsuli, balki inson ongida muayyan konseptual maydonni yuzaga keltiruvchi, milliy-madaniy semantika va aksiologik (baho) prinsiplar bilan yuklangan murakkab mental strukturadir. O‘zbek tilida rang ifodalovchi birliklarning lingvokognitiv tadqiqi o‘zbek xalqining dunyoni konseptualizatsiya qilish tamoyillarini, tafakkur tabiati va milliy olam modelini ochib berishda muhim ilmiy-nazariy ahamiyat kasb etadi.

Rang konseptualizatsiyasining nazariy asoslari va tadrijiy bosqichlari. Kognitiv tilshunoslikda ranglar tizimini o‘rganish uzoq tarixga ega bo‘lib, bu borada B.Berlin va P.Kay kabi olimlarning universalistik nazariyalari diqqatga sazovordir. Ularning fikricha, har bir tilda rang nomlarining paydo bo‘lishi va lisoniy tizimga aylanishi muayyan evolyutsion bosqichlarga asoslanadi [Lakoff, Johnson, 2003: 45]. V.Gumboldt g‘oyalariga ko‘ra esa, til inson ruhining tashqi ifodasi bo‘lib, har bir xalq ranglarni o‘zining madaniy ehtiyoji va ichki dunyoqarashidan kelib chiqib nomlaydi va kategorizatsiya qiladi.

O‘zbek tilshunosligida ham rang leksikasini struktur-semantik va mikrotizim sifatida o‘rganishga doir bir qator ishlar amalga oshirilgan bo‘lsa-da, ularning lingvokognitiv xaritalarini tuzish, konseptual va freym tuzilishini aniqlash dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Rang nomlarining kognitiv tabiati ularning inson hayotiy tajribasini tizimlashtirish va metaforizatsiya qilish xususiyati bilan belgilanadi. Antropotsentrik nuqtayi nazardan yondashilganda, rang konseptlari insonning atrof-muhit bilan o‘zaro dialektik aloqasi jarayonida shakllanadi.

O‘zbek tilidagi asosiy rang konseptlari bo‘lmish “oq”, “qora”, “qizil”, “ko‘k” kabi birliklar shunchaki optik xususiyatni ifodalamasdan, insonning qadriyatlar tizimi (aksiologik baholash) bilan bog‘lanadi. Konseptual metafora nazariyasiga tayanadigan bo‘lsak, ranglar inson ongida mavhum sferalarni konkretlashtirish uchun xizmat qiladi [Lakoff, Johnson, 2003: 45]. O‘zbek tilida “oq” konseptining lingvokognitiv maydoni o‘rganilganda, uning yadrosida “poklik”, “ezgulik”, “omad”, “yorug‘lik” kabi kognitiv belgilar axborot tizimida mavjudligi aniqlanadi. “Oq yo‘l”, “yuzi oq”, “oq ko‘ngil”, “sochi oqargan” kabi

frazeologik birliklar va sotsial muloqot terminlarida ushbu konseptual belgi faollashadi.

Aksincha, “qora” konsepti “qayg‘u”, “yovuzlik”, “tushkunlik”, “siyosiy va sotsial quyi daraja” kabi mental tuzilmalar bilan metaforik aloqaga kirishadi (“qora xabar”, “qora kun”, “yuzi qora”, “qora mehnat”). Bu yerda jismoniy dunyodagi yorug‘lik va zulmat oppozitsiyasi sotsial-axloqiy va ruhiy olamga konseptual ko‘chirilmoqda.

O‘zbek xalqining milliy-madaniy dunyoqarashida “ko‘k” va “yashil” ranglarining konseptualizatsiyasi ham o‘ziga xos sinkretik xarakterga ega. Turkiy xalqlar tafakkurida osmon va tabiat uyg‘unligi ushbu ranglarning lisoniy voqelanishida yaqqol ko‘rinadi. Masalan, dialektlarda va ba’zi klassik matnlarda osmon sferasi ham, o‘simliklar dunyosi ham birgina “ko‘k” birligi orqali ifodalanishi (masalan, “ko‘kat”, “ko‘k o‘t”) lingvokognitiv nuqtayi nazardan tabiat hodisalarining inson ongida yaxlit bir kognitiv maydon sifatida qabul qilinganligidan dalolat beradi [Madvaliyev, 2022: 87].

Paremiologik va folklor materiallarida rang konseptlarining konseptual proeksiyasi. O‘zbek xalq maqollari va folklor namunalari milliy tafakkurning eng sof kognitiv andozalarini o‘zida jamlagan mukammal manbalardir. Xalq og‘zaki ijodida rang ifodalovchi birliklarning qo‘llanilishi ko‘p hollarda ularning birlamchi denotativ (fizik) ma’nosidan butunlay uzoqlashib, sotsiokognitiv va aksiologik metaforalarga ko‘chganini ko‘rsatadi.

Masalan, o‘zbek paremiyalarida “oq” va “qora” oppozitsiyasi ko‘p hollarda mantiqiy, huquqiy va axloqiy mezonlarni ajratishga xizmat qiladi: “Oqni oq, qorani qora demoq” maqolida rang ifodalari inson ongida shakllangan “haqiqat” va “yolg‘on”, “adolat” va “nohaqlik” mental kategorial tuzilmalari bilan korrelyatsiya hosil qiladi. Yoki hayotiy ziddiyatlar interpretatsiyasi hisoblangan “Oq quvsa ham, qora quvsa ham yetadi” kabi matnlarda rang inson taqdirining murakkab qirralarini ifodalovchi lingvomentallik belgisidir. Shuningdek, “Sariq oltin asrab bo‘lmas, yaxshi otni sotib bo‘lmas” paremiyasida “sariq” rangi moddiy qimmatlilik, noyoblik freymini faollashtiradi.

O‘zbek xalq qahramonlik dostonlari, xususan, “Alpomish” dostonida otlarning rangiga qarab personajlarning xarakteri va sotsial maqomini konseptualizatsiya qilish yetakchi o‘rin tutadi. Doston matnida Alpomishning oti “Boychibor” (chibor – rang aralashmasi, dog‘-dog‘ rang), dushman qahramonlarining otlari esa ko‘pincha “Qora ot” deb nomlanishi bejiz emas [Nusratilloyeva, 2020]. Bu yerda “Chibor” rang konsepti o‘zbek mifologik

tafakkurida tabiat kuchlarining transformatsiyasini, yengilmaslik mental modelini ifodalaydi. Xalq tafakkurida ranglar mifologik makon va zamon o‘lchovlarini ham tartibga solgan.

Mumtoz adabiyotda rang simvolikasining lingvopoetik va kognitiv tahlili. O‘zbek adabiy tilining shakllanishida beqiyos o‘rin tutgan Alisher Navoiy asarlarida rang ifodalovchi birliklar o‘ta murakkab va ko‘p qatlamli lingvokognitiv xaritalarga ega. Navoiy ijodida ranglar shunchaki poetik bezak emas, balki chuqur tasavvufiy va falsafiy tushunchalarni kodlashtiruvchi ramziy vositadir.

Xususan, Alisher Navoiyning “Hamsa” tarkibidagi dostonlarida va “Lison ut-tayr” asarida qushlarning haqiqat qidirib yo‘lga chiqishi jarayonida duch keladigan vodiylar tasvirida rang elementlarining kognitiv faollashuvi ko‘rinadi [Navoiy, 1991: 56]. Tasavvufiy dunyoqarashga ko‘ra, solihning ruhiy evrilishlari muayyan ranglar orqali mental vizuallashadi. Navoiy poetikasi o‘rganilganda, “sariq” rang ifodasi ko‘pincha oshiqning sadoqati, hijron azobi va ruhiy iztiroblari ramzi sifatida konseptualizatsiya qilinadi:

“Zafaroniy chehra birla dardi sirtin ayladi...”

Bu yerda “zafaron” (sariq gul/ziravor) konsepti insonning jismoniy zaifligi va shu bilan birga ruhiy yuksalishi o‘rtasidagi kognitiv aloqani quruvchi metaforik ko‘prik vazifasini bajaradi.

Shuningdek, mumtoz matnlarda “qizil” (yoki “la’l”, “gulgun”) rang birligi hayotiy quvvat, ilohiy ishq jilvasi yoki sotsial yuqori status (shohona ulug‘vorlik) konseptlari bilan integratsiyalashadi [Barbashova, 2009: 25]. Navoiy g‘azallarida dudoqning “la’l” rangida ifodalanishi shunchaki rang o‘xshashligi emas, balki kognitiv plandagi "hayot baxsh etuvchi ilohiy ne’mat" metaforasidir. Bu kabi lingvokognitiv tadrij o‘zbek tilida rang leksikasining shunchaki lug‘at tarkibi emas, balki milliy gnoseologik (bilish) jarayonning asosi ekanligini tasdiqlaydi.

Rang konseptlarining kognitiv xaritasi (Cognitive Mapping). Rang ifodalovchi birliklarning lingvokognitiv tadqiqida ularning derivatsion salohiyati va matn yaratish imkoniyatlarini tahlil qilish lozim. Badiiy matnda rang periferiyadagi ma’nolarini faollashtiradi va muallifning individual-mualliflik olam manzarasini (idiolekti) yuzaga chiqaradi [Galperin, 1981: 72]. O‘zbek she’riyatida ranglar lirik qahramonning ruhiy holatini, kognitiv dissonanslarini ko‘rsatuvchi lingvomentologik indikator vazifasini bajaradi.

O‘zbek tilidagi rang konseptlarining kognitiv xaritasini tuzish jarayonida uchta asosiy qatlam ajratiladi:

1. Sensomotor yadro (Core): Rangning bevosita ko‘rish a’zolari orqali vizual idrok qilinishi va fizik xususiyatlarining ajratilishi (masalan, qon rangini qizil deb tanish).

2. Asosiy konseptual qatlam: Rangning universal va madaniy mantiqqa asoslangan, til jamoasi uchun umumiy bo‘lgan birlashtiruvchi ma’nolari (masalan, ko‘k – tinchlik, musaffolik, osmon).

3. Assotsiativ-metaforik periferiya (Periphery): Milliy mentalitet, mifologiya, diniy qarashlar va urf-odatlar ta’sirida kengaygan, ramziylashgan ma’no qatlamlari (masalan, o‘zbek to‘y va aza rasm-rusumlarida oq, to‘q ko‘k va qora ranglarining sotsiomadaniy, transformatsion va ramziy tabiati).

Til birliklarining mohiyatini to‘liq anglash uchun ularning tizimli aloqalarini va inson tafakkuridagi aksini birgalikda o‘rganish lozim. Rang ifodalovchi birliklar ham o‘zbek tili leksikasining shunday tizimli qismidirki, ular til egalarining asrlar davomida shakllangan empirik, emotsional va kognitiv tajribasini o‘zida konsentratsiyalashgan holda saqlaydi [Pogojeva, 2009: 172].

O‘zbek tilida rang ifodalovchi birliklarni lingvokognitiv yo‘nalishda tadqiq etish rang nomlari shunchaki nominativ lug‘aviy birliklar emas, balki inson ichki va tashqi olamini bog‘lovchi, milliy mentalitet xususiyatlarini kodlashtiruvchi murakkab konseptual tizim ekanligini ko‘rsatadi. Folklor namunalari, paremiyalar va Alisher Navoiy kabi mutafakkirlar merosidagi rang simvolikasi o‘zbek xalqining olamni lisoniy modellashtirishdagi yuksak kognitiv salohiyatini namoyon etadi.

Rang ifodalovchi birliklarning mikrotizim sifatida o‘rganilishi o‘zbek tili leksikasining ichki rivojlanish qonuniyatlarini, til va tafakkur munosabatini, lingvokulturalogik invariantlarni hamda milliy olam manzarasining o‘ziga xosligini tizimli va chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Nurmonov A. Struktur tilshunoslik: ildizlari va yo‘nalishlari. – Toshkent: Ta’lim, 2009. – 160 b.

2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 139 с.

3. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. – Chicago: University of Chicago Press, 2003. – 276 p.

4. Погожева О.В. Способы репрезентации скрытых смыслов в structures художественного текста: когнитивный аспект // Вестник Адыгейского государственного университета. Вып. 4(52). – Майкоп, 2009. – С. 170 – 175.

5. Alisher Navoiy. Lison ut-tayr (Nasriy bayon) / Nashrga tayyorlovchi V. Rahmonov. – Toshkent: Adabiyot va san’at, 1991. – 190 b.

6. Барбашова Е.Н. Фоновый пейзажный рисунок в расскасах писателей сибиряков начала 20 века / Интерпретация текста: мат-лы II Междунар. науч. конф. – Чита: ЗабГГПУ, 2009. – С. 25.

7. Nusratilloyeva D. Xurshid Davron lirikasida peyzaj tasviri // Xurshid Davron kutubxonasi. – 2020.

8. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. II jild (G‘–K) / A. Madvaliyev tahriri ostida. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2022. – B. 87.

MUNDARIJA

KIRISH SO‘ZI		
Sirojiddinov Sh.S.	O‘zbek tilining xalqaro nufuzini oshirish zarurati	**6**
I. O‘ZBEK TILINING JAHON TILLARI TIZIMIDAGI O‘RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI		
Xolmanova Z.	O‘zbek tilining jahon tillari tizimidagi mavqeyini belgilashda lingvodidaktikaning o‘rni	**9**
Abdushukurov B.	Alisher Navoiy asarlaridagi qadimgi turkiy fe’llar semantikasi	**16**
Xudoyberdiyev J.	Mahmud Koshg‘ariy – singarmonizmning birinchi nazariyotchisi va ovrupolik olimlarning singarmonizm haqidagi xato qarashlari	**30**
Abdurahmanova M.	Alisher Navoiy merosi psixolingvistik talqinda	**45**
Xolmurodova M.	“Nasoyim ul-muhabbat” asaridagi tabobatga doir ayrim arabcha so‘zlar	**51**
O‘razova I.	Ot frazemalarning grammatik funksiyasi (Alisher Navoiy “Xamsa”sidagi frazemalar misolida)	**56**
Maxkamova D.	O‘zbek tili axborot-kommunikatsiya texnologiyalari	**60**

	terminologiyasi taraqqiyoti va tadqiqi	
Oripova M.	Sinestezik metaforalarda sezgilar interperatsiyasi	**66**
Muratova N.	Tilak va tabrik nutqiy aktlarida kommunikativ taktikaning tanlanish xususiyatlari	**72**
Abdullayeva G.	Folklor diskursida o‘xshatishlarning semantik-struktur va kognitiv tahlili	**78**
Xayrullayeva R.	Kichraytirish-erkalash shakllarining pragmatik ifodalanishi	**86**
Jumaniyozova Ch.	Sifat so‘z turkumida obyektiv va subyektiv belgilarning ifodalanishi	**90**
Abduvaliyeva K.	“Shajarayi turk” asaridagi ba’zi urug‘ nomlarining etnotoponim sifatidagi tahlili	**95**
Mullaboyeva Sh.	O‘zbek tilida o‘xshatishlar asosida estetik bahoning ifodalanishi	**107**
Mamadoliyeva M.	Graduallik kategoriyasining lingvistik tabiati va uning turdosh hodisalar bilan munosabati (Xayriddin Sultonov va Iqbol Mirzo asarlari misolida)	**115**
Mamarasulova M.	O‘zbek tili fonosemantik tahlilining fonologik asoslari	**130**
Siddiqova N.	O‘zbek xalq maqollaridagi eskirgan leksika: tarkibi,	**132**

	variantlanishi va lingvopoetik vazifalari	
Yusupova A.	Konseptlarning metaforik ifodalanishi va tahlil shakllari	**144**
O‘ralova N.	O‘zbek tilshunosligida parsellyatsiya hodisasi, uning sintaktik tavsifi va ega-kesim munosabatidagi o‘rni	**150**
Maxmudova M.	Kelishik kategoriyasining o‘rganilish tarixiga doir ayrim mulohazalar	**158**
Nurmatova S.	O‘zbek tilida rang ifodalovchi birliklarning lingvokognitiv strukturasi va konseptualizatsiya masalalari	**168**
Keldiyorova Z.	O‘zbek tilidagi shikoyat matnlarida nutqiy aktlarning ifodalanishi	**174**
Aliqulova Z.	Toponimlarning axborotni saqlash va uzatish xususiyatlari	**178**
Jurayeva Sh.	Hurmat kategoriyasining lisoniy birliklar bilan ifodalanishi	**183**
Karimova U.	Kultegin bitiktoshidagi xarakter-xususiyat bildiruvchi sifatlar tahlili	**188**
II. O‘ZBEK TILINI XALQARO MAYDONDA TARG‘IB QILISH STRATEGIYALARI		
Shamsiyeva M.	Peyzaj matnlari orqali turizmni rivojlantirish istiqbollari	**194**

Jo‘rayeva M.	Matnni tushunishda asar sarlavhasining ahamiyati	**201**
III. GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY TIL VA MADANIYATNI SAQLASH MASALALARI		
Ashirboyev S.	Adstrat sharoitidagi turkiy shevalarning o‘zaro ta’siri masalasi	**205**
Farhad Rahimi	Yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk kelimeleri üzerine On the words yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk	**210**
Xakimova M.	O‘zbek tilidagi metaforik konseptuallashtirishning milliy xususiyatlari	**232**
Abbozov O.	So‘x toponimlarining lingvomadaniy xususiyatlari	**238**
Komilova G.	O‘zbek tilida qadriyatlar tipologiyasining lingvistik verbalizatsiyasi	**245**
Xomidova M.	Zamonaviy o‘zbek badiiy matnlarida ertak elementlarining intertekstual xususiyatlari	**253**
Həsənzadə Səmra	Qrammatik metaforun türk dillərində reallaşması (özbək dilinin materiallari əsasinda)	**261**
Davronova Z.	Antroponimik freymlarda registrdan og‘ish fenomini (Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romani misolida)	**272**

Tursinbayeva Sh.	Badiiy matnda onomastik birliklarning lingvomadaniy imkoniyatlari	**276**
Bekmuradova I.	O‘zbek tilidagi ijobiy fe’l-atvor leksemalarining semantik tasnifi	**283**
Imomova I.	Fitratning dramatik asarlarida maqollarning qo‘llanilishi va funksional-semantik xususiyatlari	**291**
Turgunboeva D.	Globallashuv sharoitida o‘zbek va ingliz lingvomadaniyatida miqdoriy me’yor	**297**
Amrullayeva M.	O‘zbek tilida inson xarakterini ifodalovchi frazemalarning semantik mikromaydonlari	**305**
Abdug‘afurova A.	Lingvomadaniy kodlarning poetik faollashuvi: Faxriyor va Ulug‘bek Hamdam she’riyati qiyosida	**312**
Muzaffarova Z.	Badiiy matnda qo‘llangan metaftonimik birliklarning kognitiv xususiyatlari	**322**
Jumayeva M.	Son komponentli lug‘aviy birliklarning lingvokulturologik tahlili	**327**
Xolmo‘minova H.	Frazemalarning lingvomadaniy tahlili	**333**
IV. O‘ZBEK TILINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY METODLARI VA XORIJIY TAJRIBA		

Xusanova N.	Raqamli ta’lim muhitida o‘qish savodxonligi transformatsiyasi vositasida boshlang‘ich o‘quvchilarning kreativligini shakllantirish	**337**
Mamirova X.	Bolalarda ko‘p ma’noli so‘zlarni o‘zlashtirishning psixolingvistik mexanizmlari va til ta’limiga ta’siri	**344**
Arolova N.	Maktabgacha yoshdagi o‘zbek bolalari nutqida sintaktik tejamkorlik	**351**
Mirnosirova D.	Nutqiy ijod haqidagi nazariy qarashlar talqini	**356**
Nurboboyeva R.	Erta yoshdagi bolalar ta’limida adabiyotning tutgan o‘rni	**363**
Keldiboyeva M.	O‘zbek tili omonimlarini o‘zlashtirishda kontekst va assotsiatsiyaning psixolingvistik roli	**369**
V. TARJIMA VA LINGVOMADANIY ALOQALAR: XALQARO HAMKORLIKNING MUHIM OMILI SIFATIDA		
Mustafa Said Arslan	Türkiye türkçesi ve özbek türkçesi arasindaki yakinliğin öğretimdeki yansimalari: özbek türkçesi öğretiminde karşilaşilan sorunlar ve öneriler	**378**
Kalanova D.	O‘.Hoshimov “Dunyoning ishlari” asarining koreyscha tarjimasida milliy-madaniy realiyalarning berilishi	**389**

Muhammadiyeva D.	Ko‘p tilli parallel korpusning tarjima birliklarini qiyosiy o‘rganishdagi imkoniyatlari	**400**
Abbasova Ş.	Özbek Yazı Dili ve Azerbaycan Türkçesi'nin Ağızlarında Akrabalık Terimleri	**411**
Qarshiyev K.	Badiiy tarjimaning adabiy-estetik tafakkur evolyutsiyasiga ta’siri (Jamol Kamolning tarjimonlik faoliyati misolida)	**418**
Rahimova Z.	Parallel korpuslarning tarjimashunoslik va qiyosiy tilshunoslikdagi ilmiy ahamiyati	**428**
Bozorova S.	Rus tilidagi ayrim gippologik birliklar tadqiqiga doir	**433**
Axmedova N.	O‘zbek va ingliz tillarida ruhiy holat birliklarining semantik farqlari va kontekstual tarjimasi	**442**
Davlatova R.	Sun’iy intellekt asrida inson nutqi, tilni idrok etish va psixolingvistik jarayonlar	**448**
Turdiyeva R.	Ingliz, qoraqalpoq va o‘zbek tillaridagi maqollarda zoonimlarning lingvokognitiv tahlili (“bo‘ri” misolida)	**462**
Ataniyazova S.	O‘zbek va ingliz tillarida mayl, zamon va modallikning muloqot xulqidagi funksional-uslubiy imkoniyatlari	**466**
Sayfiyeva K.	O‘zbek va ingliz fitonim komponentli maqollarida inson	**472**

	konseptining kognitiv metaforik modellari	
Tillayeva O.	O‘zbek va turk maqollarida erkak konseptining semantik maydoni	**485**
Musurmankova Sh., **Abdullayeva D.**	“Ikki eshik orasi” romanidagi murojaat birliklarining lingvomadaniy xususiyatlari va tarjima muammolari	**495**
Abdullayeva M.	Ingliz va o‘zbek maqollarida nutqiy antonimiyaning lingvokognitiv xususiyatlari	**502**
VI. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA RAQAMLI MUHITDA O‘ZBEK TILINING RIVOJI		
Abjalova M.	O‘zbek tili multikorpusida aksentologik korpus va uning ahamiyati	**513**
Elova D.	O‘zbek normativ-huquqiy matnlarini lingvo-mantiqiy annotatsiyalash mezonlari	**524**
Kasimova Z.	O‘zbek tili iboralar korpusini yaratishning lingvistik va kompyuter asoslari	**534**
Nurullayeva O.	Barqaror birikmalar resurslari va parallel korpus uchun baza tuzish mezonlari	**542**
Musulmonova K.	Lingvistik ekspertologiyada matn identifikatsiyasi bo’yicha ekspert xulosalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	**550**

Umarova Sh.	Kollokatsiyalarni korpus asosida aniqlashning nazariy va metodologik asoslari	**556**
Akramdjanova M.	Parallel korpusning madaniyatlararo kommunikatsiyadagi o‘rni	**564**
Buronova R.	Raqamli muhitda o‘zbek tilidagi neologizmlarning shakllanishi	**570**
Shodmonaliyeva Y.	Sentiment tahlilda tasdiq-inkor emojlarining diskursiv va pragmatik funksiyalari	**576**
Rayimjonova M.	Rauf Parfi she’riyatining leksik-statistik xususiyatlari	**591**
VII. XALQARO TA’LIM DASTURLARI VA O‘ZBEK TILI: IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR		
Mirzəli Məleykə	Azərbaycanda özbək dilinin tədrisi: təcrübə və perspektivlər (bakı slavyan universitetinin timsalında)	**595**
Iskandarova G.	O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganishda so‘z ma’nolarini o‘zlashtirish	**603**
VIII. O‘ZBEK TILI VA DIPLOMATIYA: XALQARO MUNOSABATLARDA TILNING O‘RNI		
Темирова Б., **Темирова М.**	Кыргыз, өзбек тилдери жана алардын адабий-маданий байланыштардагы ролу	**610**

Nazarov Q.	O‘zbek diplomatik diskursida metaforalarning kommunikativ-pragmatik xususiyatlari	**620**
IX. ILMIY TADQIQOTLAR VA LINGVISTIKADA XALQARO HAMKORLIK MASALALARI		
Berdak Yusuf	O‘zbek tilining shakllanish jarayoni va eski o‘zbek tili terminlari	**626**
Qurbonova M.	Xarizmatik nutq haqidagi nazariy qarashlar talqini	**632**
Umurzoqova M.	Erkin A’zam asarlarida lisoniy shaxs tiplari	**640**
Mirzaali Malika	O‘zbek tılının mavsumıy marosımlar leksıkasıda turkıy areal mavqeyı	**646**
Məmmədova A.	Xarəzm Türkcəsində Və Müasir Özbək Dilində Qohumluq Terminlərində Cins Kateqoriyasinin İfadəsi	**661**
Tuxtasinova M.	L.Z.Budagov lug‘atidagi umumturkiy leksik fond: “tur.” pometali leksemalarning tarixiy-qiyosiy tahlili	**670**
Abdullayeva S.	So‘z yasalishını qıyosıy-tıpologık tadqıq etısh metodologıyası va tahlıl mezonları	**681**
Xasanova G.	Kinesikaning lingvistik tadqiqi: shakllanish tarixi va kommunikativ funksiyalari	**688**

Rajabov N.	O‘zbek tilida ng fonemasining talaffuzi, imlosi va tarixiy taraqqiyoti	**695**
Mirzayeva G.	O‘zbek tilida tovush o‘zgarishlarining neyrolingvistik asoslari	**699**
Arislanova M.	She’riy matnning konseptual tizimi va lingvokognitiv xususiyatlari (Erkin Vohidov ijodi misolida)	**706**
Muhammadiyeva M.	“Shum Bola” qissasidagi ba’zi polisemantik leksemalar tahlili	**717**
Abdullayev G‘.	Fitrat she’riyatidagi turkiy so‘zlarning emotsional-ekspressiv xususiyatlari	**722**
Tursunova S.	Ironiyada implikatura fenomeni va yashirin ma’no mexanizmlari	**726**
Turobova N.	Badiiy diskursda morfologik vositalarning pragmatik xususiyatlari	**737**
Utegenova O‘.	O‘zbek tilida tasviriy ifodalarning badiiy matnda qo‘llanilishi	**744**
Komilova G.	Tarixiy-badiiy matnlar korpuslarini yaratish zarurati va ularni semantik modellashtirish masalalari	**749**
Haydaraliyeva Sh., Mo‘minova M.	O‘zbek tili leksikasining taraqqiyot tamoyillari va semema tushunchasi	**759**

Axmedova M.	Diskurs tushunchasining lingvistik talqini: nazariy yondashuv va ilmiy qarashlar	**768**
Komilova Sh.	Lingvokultrologiyada evfemizm va milliy mentalitet: ayollar nutqi misolida nazariy talqinlar	**774**
Suyunova D.	“Boburnoma” dagi leksik qatlamlarning “Boburiynoma”da badiiy qayta faollashuvi: leksik-semantik va funksional-uslubiy tahlil	**780**
Maqsudaliyeva Y.	Lingvistik ekspertiza va lingvokriminalistik tahlil: nazariya va amaliyot	**786**
Abdurasulova D.	O‘zbek qizlari nutqidagi neonim va slenglarning pragmalingvistik tadqiqi	**792**
Majidova M.	Tibbiy soha rahbarlari kinesik nutqining lingvosomatik tadqiqi	**797**
Abdullayeva I.	Gender qadriyatlarning aksiolingvistik tahlili	**802**
X. O‘ZBEK TILINING OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI VA MEDIA MAKONIDAGI O‘RNI		
Saydaliyeva M.	Kinodiskurs multimediali muloqot tizimi sifatida	**809**
Otaxonova S.	Mediamatnlarda antroponimlarning pragmatik imkoniyatlari	**813**